

**INSTORTING VAN DE POPULATIE ZEEKOEKEN (URIA AALGE) IN ARCTISCHE WAT-
REN; EEN OVERZICHT.**

**CRASH OF THE GUILLEMOT (URIA AALGE) POPULATION IN ARCTIC WATERS; A
REVIEW.**

Eind 1987 verschenen in de Noorse ornithologische periodieken a

larmerende berichten over instortende populaties van de Zeekoet (*Uria aalge*) in de Barentsz Zee. Verschillende grote kolonies zouden met 90% zijn afgenomen en grote aantallen Zeekoeten spoelden 's winters aan in de omgeving van de Noordkaap. Als belangrijkste oorzaak werd de overbevissing van de Lodde (Eng.: Capelin) *Mallotus villosus* genoemd. Op de derde Internationale Conferentie van The Seabird Group (Cambridge 1988) werd door Wim Vader (Universiteit van Tromsø) een voorlopig verslag uitgebracht (Vader *et al.* 1988). Sindsdien verschenen her en der besprekingen van dit bericht in de literatuur maar kwamen ook nieuwe gegevens beschikbaar. In deze korte bijdrage een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen.

In augustus 1987 werd op het Nordic Ornithological Congress in Noorwegen een resolutie aangenomen waarin de aanwezigen hun grote ongerustheid trachtten uit te drukken met betrekking tot de alarmerende afname van de aantallen Zeekoeten en Papegaaiduikers *Fratercula arctica* in Noorwegen (Anonymus 1987a). Van de Papegaaiduiker in Noorwegen zijn al enkele decennia tegenvallende broedresultaten bekend (Barrett 1981, Barth 1978, Lid 1980), de crash onder de Zeekoeten is van aanzienlijk recentere datum. Ook onder Kuifaalscholvers *Phalacrocorax aristotelis*

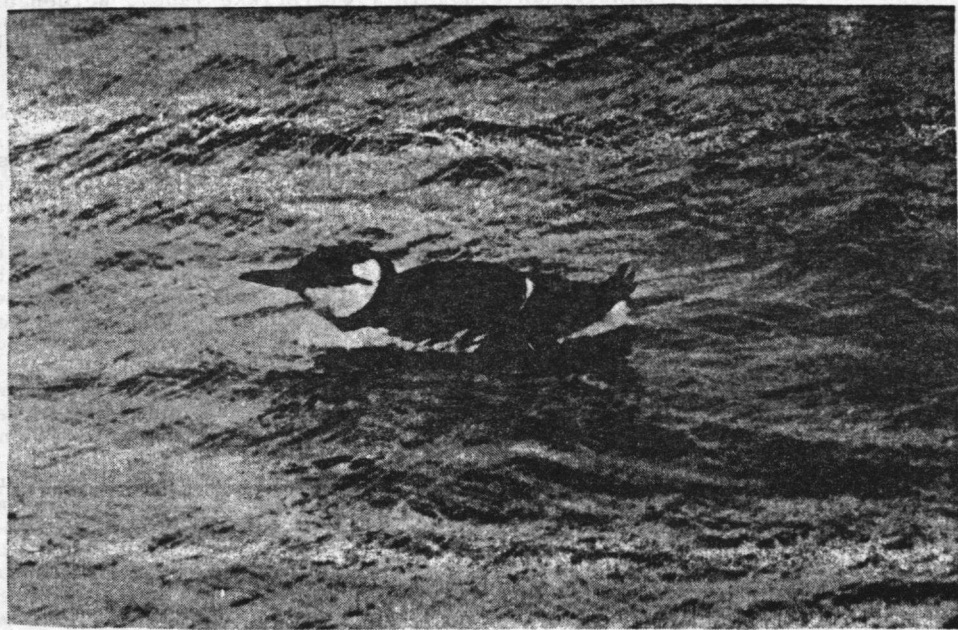

foto J.Apperloo

wordt nu een opvallende achteruitgang waargenomen (Anonymus 1987b). De oorzaken van de recente problemen worden gezocht in olievervuiling, verdrinkingen in visnetten maar vooral in voedselgebrek. Voorts worden de alarmerende trends in verband gebracht met instortende vispopulaties in de Barentsz Zee, het afsterven van mariene flora en de massale migratie van zeehonden (vooral Zadelrobben *Phoca groenlandica*). Wat er nu precies aan de hand was bleef aanvankelijk volstrekt onduidelijk. De

vaak verafgelegen kolonies aan de Noordnoorse kust en op Bereneiland worden maar sporadisch bezocht en de geclaimde 90% afname leek op het eerste gezicht misschien wat overdreven. Inmiddels zijn echter talrijke nieuwe gegevens gepubliceerd:

Zeekoet en Dikbekzeekoet *Uria lomvia* zijn talrijke broedvogels in de Barentsz Zee, waarvan de verspreidingsgebieden elkaar aanvullen, maar tevens overlappen. Langs de kust van Noord-Noorwegen neemt de broedvogelpopulatie al in ieder geval sinds 1965 af, vooral als gevolg van verdrinking in visnetten. In het oostelijk deel van Finnmark en op Bereneiland is de populatie al die tijd min of meer stabiel geweest. In 1985 verdween de Lodde, de belangrijkste prooi van talloze organismen, waaronder Zadelrobben en Zeekoeten, plotseling volkomen uit de Barentsz Zee. In Noord-Noorwegen nam de populatie Zeekoeten na 1985 met 70-80% af, op Bereneiland met circa 90%. Tegelijkertijd nam het aantal Dikbekzeekoeten maar ternauwernood af (Vader *et al.* 1988). In 1987 zette de afname nog door en als resultaat is het aantal broedende Zeekoeten op Bereneiland nu afgenomen van 600.000 exemplaren in 1985 tot krap 55.000 in 1987. De grote kolonies in Finnmark liepen terug van 51.500 exemplaren in 1985 tot minder dan 6.600 in 1987 (Frikke 1988). Werden er op de grootste Noorse kolonie, op het eiland Hjelmsøy in 1964 nog 110.000 paren geteld, in 1986 werden hier nog maar 5.000 en in 1987 slechts 3 paren aangetroffen (Prüter & Vauk 1988).

De dramatische afname in korte tijd is, dat is inmiddels duidelijk geworden, het directe gevolg van de verdwenen Lodde in de Barentsz Zee. De Zeekoet in deze streken is gespecialiseerd op kleine schoolvis en omdat de Dikbekzeekoet een dieet heeft wat hoofdzakelijk uit crustacea bestaat zijn de gevolgen voor deze soort beperkt. Het verdwijnen van de Lodde is waarschijnlijk maar voor een deel te wijten aan overbevissing. In 1985 kwam de soort niet tot een succesvolle reproductie en de tegelijkertijd snel toenemende aantallen Haringen *Clupea harengus* en Kabeljauwen *Gadus morhua* hebben de resterende Lodden eenvoudig geconsumeerd (Haring at de Lodde-larven, Kabeljauw de volwassen dieren). De tegelijkertijd intensieve visserij heeft het lot van de visstand bezegeld (Hamre 1988). De falende productie van de Lodde is vermoedelijk het gevolg van een toegenomen instroom van Atlantisch water in de Barentsz Zee in het begin van de tachtiger jaren, waardoor Lodde-larven getransporteerd werden naar voor verdere groei minder geschikte gebieden in het noordoosten.

Sterke afnames onder de Zeekoeten zijn geregistreerd op de Faeroer Eilanden, parallel aan die in Noord-Noorwegen (Danielsen pers.comm., Cambridge 1988). Een aanzienlijk deel van de daar broedende Zeekoeten overwintert rond de Lofoten en de bij de Lofoten nu ontbrekende Lodde laat zijn invloed ook op zuidelijker gelegen kolonies gelden. Afnames van de Zeekoet op de Orkney en Shetland Eilanden, door onvoldoende beschikbare Zandspiering (*Ammodytes*) (Benn *et al.* 1987) en in West Groenland, behalve door voedselgebrek ook door jacht en verdrinkingen (Kampp 1988), maken dat de soort in de nabije toekomst veel aandacht verdient.

Het laatste nieuws is nog tamelijk voorlopig. In Noord-Noorwegen zijn in de zomer van 1988 weer wat meer Zeekoeten op de kolonies verschenen. Op de Faeroer Eilanden zet de afname evenwel nog steeds door. Ook schijnt er weer wat Lodde in de Barentsz Zee gevangen te zijn (H. Skov pers.comm.).

Van Ad Corten, Guido Keijl, Johannes Prüter en Jaap Taapken werd een bijdrage ontvangen bij het zoeken naar publicaties over dit onder

werp, waarvoor bij deze hartelijke dank. Henrik Skov (Ornis Consult) gaf de laatste informatie.

Summary The crash of certain Guillemot populations in northern Norway and other arctic or subarctic regions is reviewed and briefly discussed. Serious declines were reported on Bear Island, North Norway and the Faeroe islands. Further crashes are known from West Greenland colonies. The Barents Sea crash is linked with recruitment failure of Capelin stocks, caused by an inflow of Atlantic water masses, and predation by Herring (Capelin-larvae) and Cod. The effect of Capelin-fishery on the crash is probably overestimated.

- Anonymus 1987a. Nordic Ornithological Congress. Naturopa, Newsletter-nature and environment No. 87-9, Council of Europe, Straatsburg.
- Anonymus 1987b. Krise i nordlige havområder. Vår Fuglefauna 10(2):128.
- Barrett, R. 1981. Repeated breeding failures in some Norwegian Seabird Colonies. Seabird Group Newsl. 31:6-7.
- Barth, E.K. 1978. Lundetragedien på Røst. Fauna 31:273-274.
- Benn, S., Tasker, M.L. & Webb, A. 1987. Changes in numbers of cliff-nesting seabirds in Orkney, 1976-1985. Seabird 10:51-57.
- Frikke, J. 1988. Katastrofe for Lomvien i Nordatlanten. Fugle 1988 (2):19.
- Hamre, J. 1988. Some aspects of the Interrelation between the Herring in the Norwegian Sea and the stocks of Capelin and Cod in the Barents Sea. Intern.Counc.Explor.Sea, C.M. 1988/H:42, Pelagic Fish Committee, Ref. G., 1-15.
- Kampp, K. 1988. Lomvie-problemer i Grønland. Fugle 1988 (2):18.
- Lid, G. 1980. Reproduction of the Puffin on Røst in the Lofoten Islands in 1964-1980. Fauna, norv.Ser.C., Cinclus 4:30-39.
- Prüter, J. & Vauk, G. 1988. Katastrophaler Zusammenbruch der Lommenbestände in Nord-Norwegen. Nieders.Jäger 1988 (13):709.
- Vader, W., Barrett, R., Erikstad, K.E. & Strann, K.-B. 1988. Where have all the Guillemots *Uria* aalge gone? A situation report from North Norway. In: Tasker, M.L. (ed.) 1988. Proceedings of 3rd International Conference Seabird Group, Cambridge 1988.

C.J. Camphuysen, CvZ, Perim 127, 1503 GB Zaandam.